

УДК 378.008.6

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ США

Шпеник Сільвія Золтанівна
Козубовська Ірина Василівна
м.Ужгород

В статті розглядаються питання моніторингу якості вищої освіти США, зокрема етапи його розвитку і типи.

Ключові слова : моніторинг, вища освіта, США.

Однією з найбільш актуальних проблем вищої освіти України є підвищення ефективності навчально-виховного процесу в вищих навчальних закладах. Різні аспекти цієї проблеми досліджувалися вітчизняними вченими (І.Зязюн, А.Капська, В.Кравець, С.Максименко, Н.Ничкало, Л.Романишина, В.Семиченко, А.Степанюк, Г.Терещук, В.Чайка та ін.) Водночас, порівняно маловивченим продовжує залишатися питання моніторингу якості освіти і його впливу на підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Особливо це стосується досвіду зарубіжних країн і, в першу чергу, США, де є значні здобутки як в теоретичному дослідженні проблеми, так і в практичній організації процедури моніторингу. Окремі дослідження з цієї проблеми проведені зарубіжними і вітчизняними вченими А.Кінг, О.Локшиною, Т.Лукиною Т.Олендр, Р.Тайлер та ін.

Слід підкреслити, що тлумачення самого терміну «моніторинг» доволі відрізняється. Так, під моніторингом розуміють засіб для дослідження реальності в різних науках і засіб забезпечення управління різними видами діяльності.

Термін «моніторинг», що в перекладі означає - контроль, нагляд, спостереження - виник в кінці ХХ століття і застосовувався для позначення цілеспрямованих спостережень за елементами навколишнього природного середовища в просторі і часі. Моніторинг – це постійний контроль за будь-яким процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або початковим прогнозам.

В Енциклопедії освіти моніторинг в освіті визначається як спеціальна система збору, обробки, зберігання і поширення інформації про стан освіти, прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки й основних тенденцій її розвитку та розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення ефективності функціонування освітньої галузі [1, с.519].

Вчений О.Ляшенко вважає, що моніторинг все більше набуває статусу дослідження, а не емпіричного збору інформації про властивості та характеристики освітньої системи [2]. Його основне призначення - надання надійної, оперативної і ґрунтовної щодо досягнутого стану освітньої галузі, а також виявлення сутності і причин виникнення проблем у цій сфері, ступеня впливу зовнішніх чинників на перебіг процесів, ефективності прийняття рішень і просування освітніх реформ.

Дослідники часто розуміють цей термін як багатостороннє вивчення різних параметрів функціонування системи освіти чи окремих її елементів або суб'єктів освітнього процесу (моніторинг якості підготовки фахівців з певної спеціальності, матеріально-технічного забезпечення, фінансування), іноді - як відстеження результативності навчально-виховного процесу (моніторинг навчальних досягнень), або ж вживають у значенні звичайного педагогічного контролю (моніторинг успішності).

Крім терміну «моніторинг» у науковій літературі зустрічається термін «педагогічний моніторинг», який, на думку вчених, означає цілеспрямоване, спеціально організоване, безперервне спостереження за функціонуванням і розвитком освітнього процесу та його окремих елементів з метою своєчасного прийняття адекватних управлінських рішень на основі аналізу отриманої інформації та педагогічного контролю [3].

У науковій літературі часто мова йде про такі види моніторингу як внутрішній і зовнішній (П.Макгі, Т.Олендр, І.Шимків та ін..)

Внутрішній моніторинг є передумовою розвитку навчального закладу й основою децентралізованих вимірювань процесуальних і демонстративних ознак. Особливістю цього виду моніторингу є те, що це універсальний інструмент забезпечення високих показників якості та підтвердження позитивної динаміки, а також своєчасне попередження, у разі необхідності, про можливі небажані події.

Проведення зовнішнього моніторингу забезпечується управлінськими структурами освіти або незалежними спеціальними установами найчастіше для отримання статистично значущої достовірної інформації.

Моніторинг може розглядатися як система (сукупність взаємопов'язаних елементів : мети проведення, об'єкту відстеження, суб'єктів організації моніторингу, комплексу показників і критеріїв оцінки, методів збору інформації).

Водночас, моніторинг може розглядатися і як процес (послідовний збір різносторонньої інформації про якість освіти, її опрацювання, систематизація, аналіз, оцінка, прогнозування подальшого розвитку, розроблення заходів корекції).

Аналіз наукових досліджень з проблем моніторингу якості освіти засвідчує, що моніторинг не тільки дає можливість відстежувати результати діяльності системи освіти, але й суттєво впливає на якість її функціонування.

Отже, моніторинг - це дослідницький процес, що вимагає постійного й стандартизованого спостереження за різними аспектами надання освітніх послуг; аналізу отриманої інформації.

ції для виявлення змін і попередження виникнення негативних явищ; регулярного оцінювання та прогнозування подальшого розвитку системи вищої освіти, прийняття управлінських рішень.

Моніторинг може розглядатися і як система, і як процес. Це поняття є ширшим, ніж такі поняття, як контроль, оцінка, спостереження.

Якщо в Україні моніторинг якості освіти, зокрема вищої, не набув ще значного розвитку, то в США зародження системи моніторингу якості вищої освіти відбувається ще на початку ХХ століття. У 1900 році була створена Рада, яка контролювала вступ до вищих навчальних закладів, а також починають створюватися асоціації академічних лідерів. В 1906 році був започаткований процес акредитації, який формувався і вдосконалювався спільними зусиллями університетів і професійних асоціацій США упродовж 50 років [4].

Другим етапом у розвитку моніторингу якості вищої освіти США можна вважати 30-60 роки ХХ століття, коли впроваджується новий метод тестування «Програма тестування американських коледжів» для моніторингу якості академічних досягнень й оцінювання здібностей абітурієнтів до здобуття освіти у вищому навчальному закладі.

Впродовж 60-70 років має місце третій етап у розвитку моніторингу освіти в США. Фактично, це є етап утвердження процедур моніторингу на національному рівні. Саме в 1969 році було запроваджено національне оцінювання освітнього прогресу в США.

Щодо четвертого етапу, то він охоплює 80-90 роки, характеризується як етап трансформації, коли відбувається перехід до моніторингу якості вищої освіти як системи. У цей час також започатковується ранжування й оцінювання університетів і викладання окремих дисциплін у різних країнах світу.

Останній етап розвитку моніторингу якості вищої освіти в США, який розпочався в 90- роках, продовжується й сьогодні.

Він характеризується великою кількістю моніторингових обстежень, удосконаленням процесу акредитації.

Слід підкреслити, що акредитація для вищих навчальних закладів в США є добровільною, але вона організована так, що неакредитований заклад не може розраховувати на фінансову підтримку від федерального уряду і, відповідно, студенти не можуть отримувати стипендію.

Акредитація вищих навчальних закладів здійснюється різними неурядовими акредитаційними установами. Цей процес у США є, фактично, незалежним від уряду.

Сьогодні в США існує понад 50 національних асоціацій, агенцій і центрів для перевірки якості навчальних програм, робота яких координується Федерацією регіональних атестаційних комісій та Національною комісією з акредитації.

Система освіти США вдало поєднує ідеї двох основних типів системи оцінювання якості вищої освіти, які сьогодні найбільш поширені в світовій освітній практиці: система зовнішнього оцінювання – це система, що базується на пріоритетах державних структур, які регулюють розвиток вищої школи (державний контроль, акредитація, розподіл фінансування, порівняння вищих навчальних закладів); система внутрішнього оцінювання – це система, основою якої є внутрішня самооцінка (внутрішній аналіз, самооцінка навчального закладу).

Зовнішнє оцінювання здійснюється у формі акредитації, а внутрішнє оцінювання ґрунтується на компетентності та відповідальності викладачів, керівництва ВНЗ.

Отже, як відзначає Т.Олендр, акредитація освітніх установ США – це своєрідна система колективної саморегуляції для збереження балансу між правами навчальних закладів на академічну свободу і їх відповідальністю перед державою і суспільством [4].

Вважаємо, такий підхід до організації моніторингу якості вищої освіти слушним і вартим впровадження в Україні.

Література та джерела

1. Енциклопедія освіти Академія пед.наук України; / головний редактор В.Г.Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008 - 1040 с.
2. Моніторинг якості освіти : світові досягнення та українські перспективи / заг.ред. О.І.Локшиної. – К. : К.І.С., 2004. – 128 с.
3. Хохлова С.В. Моніторинг якості школьного образования : автореф. дисс. на соиск.научн. степени канд. педагогических наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Хохлова Светлана Викторовна. – Тюмень, 2003. – 240 с.
4. Олендр Т.М. Моніторинг якості природничо-наукової освіти в університетах США : дис.канд.пед.наук : спец.13.00.01 / Олендр Тетяна Михайлівна. – Тернопіль, 2011. – 282 с.

В статье рассматриваются вопросы мониторинга качества высшего образования США, в частности этапы его развития и типы.

Ключевые слова : мониторинг, высшее образование, США.

In this article the questions of the higher education monitoring in USA are considered, especially its development and types.

Key words : monitoring, higher education, USA.